

Naplójegyzetek XXXI.

A Szent vonzásában

2025. március 18-án nyílt meg a nyíregyházi Görögkatolikus Múzeumban *A Szent vonzásában* című emlékkiállítás, amely Puskás László, a 2023-ban elhunyt görögkatolikus pap, ikonfestő és mozaikművész életművét mutatja be. Puskás László 1941-ben született Ungváron. Felmenői több generációra visszamenőleg görögkatolikus papok, tanárok voltak. Édesapja az ungvári székesegyházban a vértanú püspök, Romzsa Tódor mellett szolgált. Amikor 1947-ben a szovjet hatalom elrendelte a görögkatolikus egyház betiltását, és Romzsa püspököt meggyilkoltatta, Puskás László édesapját is 25 év kényszermunkára ítélték. Sztálin halála után ugyan amnesztiával szabadult, és hazatérhetett Ungvárra, de a papi szolgálattól eltiltották.

Puskás László gyermek- és ifjúkorát meghatározták ezek az élmények, nem csoda, hogy 1990 után, ahogy módja volt rá, évtizedeken át kutatta a kárpátaljai vértanúk sorsát. Ekkor már elismert festőművész volt. Művészi pályája 1959-ben a lebergi Iparművészeti Főiskola festő szakán indult. Itt ismerte meg feleségét, Krivorucska Nadia textilművészt is, aki hűséges segítője és alkotótársa lett. 1974-ben két kislányukkal együtt áttelepültek Magyarországra, és Puskás László előbb a budapesti Képzőművészeti Kiadó szerkesztőjeként, majd művészeti vezetőjeként dolgozott. Magyarországon is megbecsült festőművész lett, jelentős művészeti megrendeléseket teljesített. Emellett számos tanulmányt publikált, és könyvet írt Romzsa Tódor életéről. A festészet és az írás mellett elhivatottságot érzett a papi pályára is. Beiratkozott a Pázmány Péter Katolikus Hittudományi Akadémiára, elvégezte azt, és 1993-ban a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye papjává szentelték. Visszajárt szülőföldjére, az

ungvári székesegyházban teljesített papi szolgálatot, ugyanott, ahol egykor az édesapja és Boldog Romzsa Tódor is.

Ez idő tájt már csak szakrális műveket festett, tucatnyi görögkatolikus templom őrzi a keze nyomát, gyönyörű ikonjai, mozaikjai láthatók Magyarország-szerte, de számos külföldi országban is.

A leghíresebb munkája a krakkói-łagiewniki Isteni irgalmasság bazilika magyar altemplomában található. A Szentek közössége (Communio Sanctorum) elnevezésű, 2004-ben felszentelt kápolna oldalfalain található nagy méretű mozaikképei, amelyeken magyar és lengyel boldogok, szentek és mártírok sorakoznak, de megjelenik köztük néhány fontos újszövetségi szereplő is. A két kompozíción minden arc az oltárkép felé fordul, amely Krisztust és a hozzá imádkozó Szent Fausztina nővért ábrázolja. Mintha a padsorokban ülő hívek feje fölött a boldogok és szentek két népes processziója vonulna Krisztus elé. Puskás László úgy alkotta meg monumentális mozaikképeit, hogy azok híven követik az ikonfestészet szigorú szabályait, mégis minden ábrázolt arc egyéni és kifejező. Azok számára is élményt jelentenek, akik nem ismerik Szent István, Szent László, Szent Margit vagy éppen Boldog Batthyány-Strattmann László történetét, csak a Krisztus felé forduló, fénylő arcot és szempárokat látják. A magyar katolikus hívek áldozatkészsége nyomán, közadakozásból épült kápolna és benne Puskás László nagy művészi erővel, két év munkájával és felesége kitaró segítségével megalkotott mozaikképei az Isteni irgalmasság bazilika legkülönlegesebb művészeti értékét jelentik. Az idei, nyíregyházi emlékkiállítás nagy erénye, hogy a sok, élményt jelentő Puskás-festmény mellett ezeknek a mozaikoknak az eredeti nagyságban készült, színes kartonjai is bemutatásra kerültek. Puskás László

festőművész alkotásai a 20–21. századi magyar szakrális festészet egyedülállóan gazdag és értékes fejezetét jelentik, amelynek megismerésére kivételes alkalmat teremt az életmű-kiállítás. A tárlat a nyíregyházi Görögkatolikus Múzeumban 2025. december 17-éig látogatható.

A szeretet emlékművei – a költő és a történész köszöntése

Kovács István azért lett történész, hogy mindent megtudjon a hazáról. Érdeklődése saját sorsában, mindennapi tapasztalataiban gyökerezett. A második világháború utolsó évében született, és kora gyermekkorától együtt kellett élnie árvasága tudatával, édesapja hiányával. Talán azért választotta kutatási területéül az 1848–49-es forradalmat és szabadságharcot, hogy olyan tükörbe nézhessen, amely miközben rávilágít vereségeink természetrajzára, felmutatja győztes arcunkat is.

Tudományos érdeklődését nem elégitették ki a könyvek, a maga valóságában akarta látni azt, amire olvasmányai felfigyelt. Húszas évei elején, a hatvanas évek közepén – amikor szinte még senki más – elindult Erdélybe, Székelyföldre, Felvidékre. Nemcsak a legendás természeti csodákat, a nevezetes történelmi emlékhelyeket kereste fel, de barátokra is talált. Hozzá hasonló, honszerelmes írókra, költőkre, tudósokra és művészekre, az előtte járó nagy generációk tagjaira és saját nemzedéktársaira, az épp akkor indulókra. Összeismertette őket hazai barátaival. Ő hívta-vitte el az én korosztályomat is, de például Csoóri Sándort is Erdélybe.

Erdély és az 1848–49-es stúdiumok felébresztették az érdeklődését Bem József altábornagy, az erdélyi forradalmi seregek lengyel származású vezére iránt. Számos tanulmányt, monográfiát írt róla, ezek nemcsak idehaza, de lengyel földön is sikert arattak. Fontosnak érezte, hogy lássuk nemzetünket egy velünk rokonszenvező nép szemével, ez is készítette további hat lengyel témájú kötete megírására. Nagy jelentőségű munkája az 1848–49-ben velünk együtt küzdő lengyel légiósok lexikonának elkészítése is. Először több mint 1500 egykori szabadságharcos életrajzát kutatta fel és adta közre, majd

megírta és 2015-ben publikálta a *Honvédek, hírszerzők, légionisták. A szabadságharc lengyel résztvevőinek életrajzi lexikona. 1848–1849* című kötetet, amelyben már több mint 3400 lengyel hős életét mutatta be. Huszonnyolc év munkájának eredménye ez a hatalmas gyűjtemény, amely a lengyel történettudomány számára is eredeti forrást jelent. Nem csoda, hogy Kovács István nevét beírták a lengyel történettudomány nagykönyvébe is: külső tagjai sorába fogadta a Lengyel Tudományos Akadémia.

Költői pályakezdéséről így vall: „Pontosan emlékszem (úgy, mintha a lelkem egy súlyos műtéten esett volna át), hogy 1965. november 25-én írtam meg az első versemet. Az Eötvös Kollégium egyik szobájának emeletes vaságyán, egy méterre a mennyezettől. Éjjel, fejben... Anyám riasztó árvaságáról szólt, amit születésem órájában, már megözvegyülten érezhetett...” Első versei az *Elérhetetlen föld* című antológiában jelentek meg, életre szóló szoros barátság fűzi azóta is az antológia költőjéhez. Különböző műfajú számos könyve között máig összesen hat versgyűjteményt adott közre. 2006-ban jelent meg a *Gyermekkor tündökléte* című, nagy sikerű '56-os regénye, amelyből játékfilm is készült: a *Budakeszi srácok*. Egész életének, így diplomáciai szolgálatának, de műfordítói tevékenységének is vezérfonala a magyar sorskérdések iránti elkötelezettsége.

Jelentős életművét és benne irodalmi munkásságát sok egyéb elismerés mellett József Attila-, Magyarország Babérkoszorúja, Széchenyi- és Prima Primissima díjjal tüntették ki. Tagjává választotta a Magyar Művészeti Akadémia is.

Kovács István idén augusztus 19-én töltötte be 80. életévét. Ma is fáradhatatlanul dolgozik, két nemzet szolgálattevőjeként és krónikásaként napról napra gazdagítja költői és történészi életművét. Isten éltesse őt sokáig, és tartsa meg mindannyiunk számára jó egészségben, erőben és munkakedvben!

Az erőszakot szenvedők védőszentje

Bódi Mária Magdolna boldoggá avatása nemcsak a magyar katolikus egyház számára nagy esemény, de az egész magyarság számára pél-

dás, bátorító elismerés is. Mondhatná valaki, hogy: rajta kívül is sok magyar boldog és szent van már, nem mindegy, hogy eggyel több vagy kevesebb?

Nem, nyilván nem. A katolikus egyház az emberiség egyik legfontosabb közössége, amelyet több mint kétezer éve maga Jézus Krisztus alapított, és amely – minden viszontagság, megosztottság, támadás, szakadás ellenére – ma is él, működik, növekszik, és őrzi létünk erkölcsi alap-törvényét, az igazsághoz, a szeretethez, az isteni kinyilatkoztatáshoz való feltétlen ragaszkodás krisztusi tanítását. Bizonyos, hogy minden, amit az elmúlt két évezredben az emberiség elért – a tudományok, a művészetek, a modern technikai civilizáció magas fokú fejlődése –, az igazság tisztteletén és a szeretet életgyakorlatán alapul.

És ez a világközösség 2025. szeptember 6-án a hősei sorába fogadott egy 24 éves korában mártírhaltalt halt magyar munkáslányt.

Bódi Mária Magdolna azonban nemcsak tisztasága megőrzéséért vállalt halálával érdemelte ki oltárra emelését, de rövid életével is, amelynek középpontjában az istenhit állt. Szegénységben nőtt fel, szülei nem tudták taníttatni, korán munkába kellett állnia, noha őt már gyermekfővel is a szerzetesi hivatás vonzotta. Sokat imádkozott, sokat olvasott, naponta járt szentmisére, lelkigyakorlatokon vett részt, majd a Mária Kongregáció tagja lett. Aktív szerepet vállalt a Katolikus Dolgozó Leányok Országos Szövetségének munkájában, gyűjtést szervezett a szegények javára, imádkozni tanította a környezetében élő gyerekeket, fiatalokat, munkahelyén, a fűzfőgyártelepi Nitrokémia Rt.-ben szerették és tisztelték szorgalmáért, segítőkészségéért, tisztaságáért. Húszéves korában véglegesen Krisztus Jézusnak ajánlotta életét, és szüzességi fogadalmat tett. Egyik lelki vezetőjének, Temesi József atyának *Tanúságtétel liliummal, vérrel – Egy gyári*

munkáslány élete és vértanúsága (Szent Gellért Kiadó, Budapest, 1997) című könyvében olvashatjuk, hogy 1944–45-ben, amikor a szovjet hadsereg előzönlötte Magyarországot, híre járt a sok erőszaknak. Ez a közelgő veszély a litéri plébániaközösség fiataljait is aggodalommal töltötte el. Szóba került közöttük, hogy az erőszaktevéket csak valamilyen váratlan fájdalom tudja felgerjedt állapotukból kizökkenteni. Bódi Magdi ekkor határozta el, hogy ha megtámadná őt valaki, nem tűrné tehetetlenül az erőszakot, hanem megkísérelné kijozánítani támadóját. Tudta persze, hogy ez súlyos következményekkel járhat. Mégis, amikor a Veszprém vármegyei kis községet, Litért is elérte a front, és a helyi kastélyban kialakított óvóhelyre betolakodó egyik szovjet katona valóban kiválasztotta és a pince mélyére kísérte a lányt, majd dulakodni kezdett vele, Magdi a saját védelme érdekében a zsebében tartott kisollóval arcon szúrta a férfit. A feldühödött katona ekkor kituszkolta őt az udvarra, és hat lövéssel kivégezte. A többi ott tartózkodó asszonynak ugyan nem esett bántódása, de a feljegyzések szerint csak azon a délutánon a környéken további nyolc asszony és lány vesztette életét a szovjetek erőszakosságának következtében.

Bódi Mária Magdolna boldoggá avatása tehát az elmúlt háborúk megszámlálhatatlanul sok névtelen áldozatának elismerése is, azoké, akik tisztaságukat hősi fokon védelmezve vesztették életüket, és akikre hosszú időn át idehaza emlékezni sem volt szabad, legföljebb csak szűk családi körben. Ő az erőszaktól szenvedők, az erőszakkal szembeszálló pártfogója, védőszentje is: a kis Magyarország ismeretlen hőse így lett az egész emberiség mindenkori példaképe.

Adja Isten, hogy minél többen megismerjék bátor jellemét, mély istenhitét, hősi életáldozatát, és hogy egyre kevesebb sorstársa legyen!